

נושא העבודה

גרימת מוות ברשלנות

העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער שוחר משפט עברי

תוכן העניינים

3	הקדמה אישית	פרק ראשון
4	מבוא	פרק שני
5-6	יסודות יסוד הנפשי לעבירת רשלנות	פרק שלישי
7	דיני תעבורה בראי מערכת המשפט	פרק רביעי
8-10	משפט עברי	פרק חמישי
11-12	משפט ישראלי	פרק שישי
13-14	השוואה בין משפט הישראלי לבין משפט עברי סיכום	פרק שביעי
15-16		ביבליוגרפיה

הקדמה אישית

נושא שנבחר עלי לעסוק בו נוגע לי מהחיים האישיים אבא, שלי היה שוטר תנועה 29 שנה במשטרה וענין אותי לחקור את הטיפול המשפטי באותם מפרי חוק ואף פורעי חוק כיצד רשות השופטת מקבלת בפתח שעריה את טיפול המשטרה, ובקורבנות התאונות הן במותם או בנכות כתוצאה מהתאונה. לכן התחום הנבחר הוא גרימת מוות ברשלנות בתחום התעבורה תאונות דרכים להבין מדוע אדם שנוהג ברכב הפוגע בכול אזרח או נהג אחר שהתוצאה הסופית קשה מותו של אדם מתי הסעיף חל על גרימת מוות ברשלנות נבין ע"פ העבודה מה הניואנס בין עבירת הריגה לבין מוות ברשלנות. חשוב כחלק ממעורבות שלנו כבני נוער בתודעה הלאומית בדרך שלנו לשנות את תרבות הנהיגה הן בניטור השפעות והגורמים האנושיים, סביבתיים, מה החשיבות בנהיגה ומה כלי הרכב מושא לפעולה משפטית בחוק ביחס לנתון למלחמה בתאונות דרכים ולהרג חפים מפשע בכביש. החלטתי להבין כיצד מתייחס המשפט הישראלי באספקלריה משפטית למשפט העברי לתוצאה של מוות ברשלנות, תפקידה של המשטרה כחלק פעיל ממלחמה של תאונות דרכים לבחון פעולות אכיפה מניעה וסיכון חיים תחת הגדרות ע"פ ניתוח עבירות תנועה שיש בהן סיכון חיים .

מבוא

ראשית במשפט הישראלי קיימות שלוש סוגי עבירות להלן : רצח, הריגה, גרימת מוות ברשלנות אני אתייחס בעבודתי לחוק גרימת מוות ברשלנות. כאשר מנתחים עבירה יש לבחון יסוד עובדתי ויסוד נפשי של העבירה הדין העונשין עבירת גרימת מוות ברשלנות נתייחס בשלהי דברים לחלק המקדמי של חוק העונשין ביסוד העובדתי לפי ¹ סעיף 18 (א) מגדיר מהי עבירה נסיבה או תוצאה שנגרמה מתוך מעשה או מחדל כלומר צריך לחול מכורח החוק שמגדיר במפורש את הקונסטרוקציה במקביל נדרש להוכיח את היסוד הנפשי **סעיף 21** ² (א) מגדיר את הרשלנות הרמה הנמוכה של סף הענישה בעבירות תוצאה של גרימת מוות קרי מהי רשלנות – אי מודעות לטיב המעשה, לקיום הנסיבות או לאפשרות הגרימה לתוצאות המעשה הנמנים עם פרטי העבירה, כשאדם מן הישוב יכול היה בנסיבות העניין להיות מודע לאותו פרט .

¹ סעיף 18 חוק העונשין
² סעיף 21 חוק העונשין

חלק כללי - סעיף נוסף שדן בנושא העבודה שלי הינו **סעיף 304 לחוק העונשין**³ – הגורם ברשלנות למותו של אדם – מגדיר את מאסר העונש עד 3 שנים ניתן להסיט על עובר עבירת עוון עד 3 שנים כלומר עובר עבירת פשע מ3 שנים ומעלה לא ניתן לקבוע סף עבירת רשלנות וחומרת העבירה ביסוד נפשי גבוהה של מחשבה פלילית סעיף 20.

דין ספציפי לתאונות דרכים פקודת התעבורה סעיף 64⁴ -

הגדרה גרימת מוות ברשלנות - העובר עבירה לפי סעיף 304 (רשלנות) לחוק העונשין תוך שימוש ברכב – דינו מאסר 3 שנים ולא פחות משישה חודשים אבל רשאי ביהמ"ש אם ראה בנסיבות שלא לפסוק מטעמים שיפרש בפסק הדין.

יסודות יסוד הנפשי לעבירת רשלנות -

פרופ' קרמיצנר⁵ יסודות עבירת המתה נושא תאונות דרכים קונספטואלית ע"י מערכת המשפט

- **מדג הרשלנות ביסוד הנפשי פרופ' מרדכי קרמיצנר** – נקבע ע"פ הנסיבות העבירה רף נורמטיבי פסי"ד בש⁶ התרשלנות בעל המקרר שהשאיר אותו בחצר ביתו ושני פעוטים שיחקו מחבואים ונסגרו במקרר במהלך משחק נסגר במקרר וכך מצאו את מותם מדובר במחדל של בעל המקרר שהשאיר את המקרר בחצר לציין שלא הייתה לו כוונה או רצון להמית את הילדים אך הנסיבות והמצופה מאדם מן הישוב לנהוג לנטילת סיכון בלתי סביר לגרימת התוצאה ראית הנולד .
- נסיבות אישיות מספר הקורבנות הפסיקה קובעת יותר מאדם אחד, נסיבות אובייקטיביות לפי מבחן האדם הסביר ומבחן הקשר סיבתי עובדתי ומבחן הצפיות

³ סעיף 304 חוק העונשין הכללי .

⁴ סעיף 64 פקודת התעבורה .

⁵ פרופ' קרמיצנר יסודות עבירות המתה

⁶ היועץ המשפטי לממשלה נ' בש

על בסיס בחינת יסודות הכוונה או פזיזות אדישות להתרחשות התוצאה כאשר אין הגדרה שעונה הולכים לרמה הנמוכה שהינה רשלנות במקרה של בש ביהמ"ש החמיר בענישה .

רמת הוכחה של יסוד הנפשי לגרימת מוות הינה – קביעת כוונת הנאשם לביצוע המעשה או מחדל רמת טיב הכוונה ומאפיינים תוכן פזיזות צורת התנהגות הרמה הנמוכה כאשר אין רצון להמית היא רף הרשלנות לפי הפסיקה גרימת מוות ברשלנות, רשלנות מצב בו הנאשם לא היה מודע במצב העניינים לקרות התוצאה (מוות) מעשיו זאת שאדם סביר היה מודע לאפשרות כזו, אי מודעות לטיב המעשה ולנסיבות האמורות .

בתעבורה בתאונות דרכים נבחן מידת טיב הידיעה ביחס לאי מודעות הצורה של היסח – דעת רגעית חוסר תשומת לב באופן נקודתי במקרה בית משפט מתחשב

בנסיבות ומקל, רשלנות חמורה קרובה למדרג הריגה כמו נהיגה תחת עייפות במודע, נהיגה תחת השפעה אלכוהול /סמים בידעה תוביל לאובדן הכרה מלאה היסח דעת בנהיגה ודריסת הולך רגל יואשם בהריגה כול עוד ניתן להאשים אדם בגרימת מוות ברשלנות רק במקרה שהנהג פעל באופן סביר כנהג ועקב טעות אינוש או חוסר תשומת לב רגעי אירעה התאונה .

• **הרתעה** – ביה"מש יבחן את כול הגורמים באירוע יסודות העבירה ואת מצבו האישי של הנאשם וינקוט בסנקציות חמורות קנסות, מאסר בפועל, הרחקת הפוגע משימוש בכלי סיכון נהיגה ברכב פסילה לתקופה מוגדרת, אי חידוש רישיון נהיגה לתקופה ע"פ חומרת עבירה, עבודות שירות להעביר מסר לחברה ולציבור לנהוג בצורה זהירה ע"פ כללי בטיחות .

• **ביקורת על ביהמ"ש בגין הקלות בעבירות תעבורה** – על אף שמדובר בעברייני תנועה בעלי הרשעות רבות ואנשים שביצעו מעשים קשים כמו עקיפה בקו לבן, נסיעה מהירה, שימוש ברכב לא תקין ביודעין, וגרימת מוות ניתן להתרשם מעונשים יחסית מקלים במאסר וזאת היות וביהמ"ש מתרשם ממצבו האישי של

הנאשם קרי נסיבות המקרה ונסיבות אישיות בזמן האירוע, השופט מתרשם מתוכן חיצוני לאירוע וקובע רף תוצאה נמוך יחסית לחומרת התוצאה גרימת מוות בהתרשלות .

דיני תעבורה בראי מערכת המשפט

פסקי דין עבירות תעבורה עם תוצאה של גרימת מוות ברשלנות –

שופט חשין⁷ מתייחס בהתייחסות לתאונות דרכים מגדיר ע"פ ציטוט תאונות דרכים בארץ לבשו ממדים מבהילים תרומתם הזעומה של בתי משפט יכולה שתבוא בעיקר בהענשת העבריינים כראוי, עברייני תנועה הם על הדרך כלל אנשים מן הישוב אנשים נורמטיביים כפי שנהוג היום לכנותם אין לנו ללכת שולל בקפחם חיי אדם, כפי שהמערער קיפח את חייה של האישה צעירה הופכים אותם אנשים נורמטיבים לעבריינים מן השורה, בהיותם מה שהם חובה היא מוטלת עלינו למוד להם כרישעתם .

חילף נ' מדינת ישראל עניינה עבירה גרימת מוות ברשלנות –

⁷ שופט חשין

⁸ חילף נגד מדינת ישראל גרימת מוות ברשלנות

ביהמ"ש המחוזי מאשים את הנדון בעבירת ההריגה לפי **סעיף 298**⁹ וביהמ"ש העליון בערעור נותן פרשנות ועושה הבדלה בין עבירת הריגה לעבירת גרימת מוות ברשלנות משקל המאסר עד 3 שנים בערעור מגדיר מהי רשלנות חמורה ע"פ מדרג – מספר הקורבנות שנהרגו היו שלושה יש להרחיק למצב גודל התוצאה הקשה של תאונות הדרכים בתוצאות של היקפיה .

משפט עברי

אירוע של גרימת מוות ברשלנות בתאונת דרכים בו אישה נפגעה בתאונה וכתוצאה מת העובר שלה מהמעשה, **ע"פ 43/10 חורי נ' מדינת ישראל פס"ד**¹⁰ בו בית המשפט במחלוקת יישום להגדרת התוצאה מותו של העובר ילוד מתי מדובר בחיים לבין היותו בהתפתחות בבטן של האם בכדי לקבוע את גרימת המוות ברשלנות לכן **פונה השופט למקורות המשפט העברי** – המשפט העברי רואה בילוד שאינו בר קיימא קרי אינו פוטנציאל חיים לפי המשפט העברי אין ענישה בגין גרימת מוות ברשלנות אלא שהקורבן מת מיד לכן לפי משפט העברי הקורבן צריך להיות אדם המשפט העברי רואה בעבירת

⁹ סעיף 298 חוק העונשין התשל"ז-1977
¹⁰ פס"ד חורי נ' מדינת ישראל

שפיכות דמים עבירת תוצאה אף אם קיים פער זמנים בין המכה הממיתה ובין המוות דין המכה כדין רוצח ובלבד שמוכח הקשר סיבתי בין המכה ובין המוות .

ע"פ הרמב"ם¹¹ – הסבר קצר כיצד פירש הרמב"ם את היסוד העובדתי למעשה של תוצאה של גרימת מוות ואך ניתפס מבצע המעשה והקורבן בעבירה, אף שהמכה עפ הרמב"ם נושא באחריות בגין התוצאה של מעשהו והוא מוגדר רוצח

המכה את חברו באבן או באגרוף וכיוצא בהן אומדין אותו ואם אמדוהו למיתה אוסרין את המכה בבית הסוהר מיד ממתנינים לזה קרי לקרבן אם מת יהרג המכה ואם הקל ונתרפא רפואה שלמה והלך בשוק על רגליו כשאר הבריאים משלם המכה חמשה דברים ונפטר .

התייחסות המשפט העברי לעבירת גרימת מוות ברשלנות –

בעבירות המתה ניתן לראות שמוגדר מזיד במרכיב הכוונה לעבירות הכוונה לרצח ולעבירת הרשלנות לגרימת מוות מתייחס המשפט העברי בהגדרה שוגג קיים הסבר לאדם ההורג

את חברו בשוגג התייחסות לאדם שהרג בשגגה הינה שיש להגלותו לעיר מקלט שנדונה בפניו רצון התושבים בעיר אין כאמור התייחסות לשגגה בתקופה המודרנית אלא במונחים של תקופת המקרא ספר שמות לאדם ההורג ברשלנות אדם כיצד הוא נתפס בעיני החברה ומי דן אותו למבחן צדק אני רוצה להסביר את העונש של ההורג בשגגה בהגליה שלו לעיר מקלט, על עונשו של ההורג בשוגג כתוב -הקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס

¹¹ הרמב"ם תורת האדם

שמה רצח מכה נפש בשגגה והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות הרוצח עד עמדו בפני העדה למשפט והערים אשר תתנו שש – ערי מקלט תהיינה לכם והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלט אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש על האיסור להמיר את עונש הגלות בתשלום כספי כתוב ולא תיקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן הגדול בספר שמות מצוין הגדרת הריגה בשוגג - ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה או בכול אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב ולא מבקש רעתו ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על משפטים האלה .

ספר דברים יט 4-6 :

דברים יט¹² זה דבר הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא מתמול שלשום ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונדחה ידו בגרזן לכרת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי פן ירדף גאל הדם אחרי רצח כי יחם לבבו והשיגו כי – ידבה הדרך והכהו נפש ולו אין משפט מות כי לא שנא הוא לו מתמול שלשום בחוקים הללו ניתן להסיק את ההפרדה בין רצח במקרה של זדון

¹² ספר דברים פסוק י"ט

לבין רצח בשגגה רצח בשגגה בערי מקלט ומוזכר גם מקום ניטרלי יער המשפט העברי ניתן להבין ע"פ הפסוקים באיסור מפורש על רצח בזדון או בשגגה בקנס כלומר המשפט העברי מגדיל את ערך החיים כערך עליון בפני הכול .

התייחסות לרצח בזדון דברים יט¹³ 11-13 וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ומת ונס על אחת הערים האלה : ושלחו לזקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אתו בידו גאל הדם ומת לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך ע"פ הכתוב ניתן להסיק שעל עבירת רצח במזיד בכוונה אין לעובר עבירה זו מקום בעיר מקלט כול העובר עבירה של רצח המשפט העברי מכיר במיתה בעונש שלו .

משפט ישראלי –

מדינת ישראל נגד ס.ז. נדון במחוזי תעבורה¹⁴ – התייחסות בין מדרג חומרת העבירה ההבדלים בניתוח עבירה עם תוצאה חמורה של מותו של אדם זיכוי נהיגה בשכרות ויחס סעיף 304 גרימת מוות ברשלנות ביחד עם שילוב סעיפי פקודת תעבורה סעיף 40 וסעיף 60 ,מדובר בנהג מונית שסטה מנתיב לנתיב נגדי כתוצאה מכך יש תוצאה קשה של מוות של זיוה קמחי נבחן ע"פ פסק הדין מה ההגדרה שבה ניתן לענות להגדרת העבירה ע"פ הגדרת

¹³ דברים י"ט 11-13
¹⁴ פס"ד מדינת ישראל נגד ס'ז

הנ"ל התרשל כי מתוקף היותו נהג רכב חלות עליו אחריות ע"פ חוק לנהוג בזהירות עצם הסטייה בכביש נהג ברשלנות לפי הפסיקה יש 3 כללים מנחים בסוגיית ענישה בעבירת גרימת מוות ברשלנות הראשון הוא שיש לגזור על הנאשם שחוטא בעבירה זו עונש מאסר בפועל ופסילה מנהיגה כדי להרחיק את הנהג הפוגע מהחברה ע"פ מבחן הסיכון הסביר ושיקולי הרתעה השני נסיבות העבירה השלישי הוא מדרג הענישה יוכתב ע"פ מדרג הרשלנות בה הנאשם היה בהתנהגות פסולה לתולדת התוצאה החמורה חשוב בעבירת רשלנות לבחון את מידת הסטייה מהדרך המקובלת כלומר נורמת התנהגות המצופה מנהג סביר ע"פ מבחן הצפיות האובייקטיבית העבירה

פס"ד אבו טריף נ' מדינת ישראל -11786/04¹⁵

נקבע חובתם של הנהגים לנהוג בזהירות תוך הקפדה על הכללים המתחייבים מהדין קביעת אמת מידה מנחה לבית משפט הינה מידת הרשלנות – כלומר בתחום התעבורה נדרשת חובות זהירות הנוגעות לכביש לתחום בו נהג נדרש לנהוג ע"פ סטנדרט נזקין חובת הזהירות אישית והן מכורח חובות משפט העברי לשמירת הגוף והנפש והן הדין המהותי חוק העונשין

1

פסק דין יעקובוב¹⁶

בעל היכה והתעלל באשתו במשך שנים ארוכות, עד אשר אזרה אומץ ופנתה למנהלת לשכת הרווחה של מקום מגוריה והגישה תלונה. המשטרה הגיעה והזהירה את בעלה בוריס יעקובוב אבל יכה אותה שוב, התלונה לא עזרה ועקב איומיו על האישה היא הסירה את התלונה, ובוריס המשיך במעשיו. בעקבות כל זאת הגיעו זאת ייסוריה

¹⁵ פס"ד אבו טריף
¹⁶ פס"ד יעקובוב

והיא קפצה אל מותה .

בוריס הועמד לדין לפני בית-המשפט המחוזי בחיפה בעבירות אחדות, ובהן עבירת הריגה. לאחר שמיעת הראיות פסק בית-המשפט כי גלינה שלחה יד בנפשה מתוך ייאוש, אך נמנע מהרשעתו של בוריס בעבירת הריגה בקובעו כי לא התקיים היסוד הנפשי הנדרש בעבירה זו.

זהו פס"ד שדן במותה של האישה אף שלא נתקיים קשר ישיר ביסוד הנפשי למותה ביהמ"ש מצא את העשים בהתנהגות של הבעל באופן עקיף לתוצאה של המוות והאשים ברשלנות .

השוואה בין גישת המשפט הישראלי לבין המשפט העברי :

גישת המשפט העברי למקרים של גרימת מוות ברשלנות היא יחסית סלחנית, יש ענישה כלפי ההורג, אך בדרך כלל הענישה היא לא מאסר , לעיתים אפילו אין ענישה כלל. ובמקרים מסוימים הענישה היא לא העיקר, כמו בערי מקלט שבהם ההורג ברשלנות בורח לעיר מקלט על מנת להגן על עצמו, ויחד עם זאת הוא נמצא בסוג של מאסר. אך בוודאי לעולם לא תינתן כלפי

הנאשם עונש מוות, לעומת זאת **גישת המשפט הישראלי** מתייחסת למקרים של גרימת מוות ברשלנות.

באופן חמור יותר, ניתן לראות מקרים רבים שבהם הנאשם מורשע ונכנס לכלא

למספר שנים עבירת עוון עד 3 שנים מאסר, אפילו אם ניסה לעזור לאדם אחר כמו ברשלנות בנהיגה, במפגעי תאונות דרכים הניזוק פונה לתחנת משטרה קרובה, ומגישים תלונה

ואכן, ניתן לראות בפסק הדין כי **מרדכי בש נידון למאסר**, והואשם בעבירת

ההריגה ולא ברשלנות, למרות שמעשיו היו התרשלות לכל דבר. כלומר גישת המשפט

הישראלי שונה מאוד מן גישת המשפט העברי גם בסוגיה זו, ושוב המשפט הישראלי

יכול להעניש את העבריין ולאסור אותו, כמובן שכל מקרה לגופו

סיכום כללי: גישת המשפט העברי ביחס לגישת המשפט הישראלי רחמנית יותר

ונוהגת לא לנקוט בדין מאסר מגלה את המבצע לבודד אותו מול וועדה בעיר שבה הוא מוצא הגנה מפני פעולות נקם כאמור בדרך לעיר מקלט ההורג בשגגה יכול לעמוד בסיכון בעיר מקלט הוא מקבל מעין חסינות, הגישה במשפט העברי לעיתים לא נוקטת בשום ענישה כלל במקרה חריג של רצח בכוונה במזיד משפט עברי נוטה להחמיר לעונש מיתה ואינו זכאי להגנה.

לעומת זאת, המשפט הישראלי סלחני הרבה פחות בעבירת גרימת מוות ברשלנות תוצאה של מותו של אדם מניבה תוצאה של ספקטרום רחב לקביעת יסודות העבירה הפלילית לכן הענישה מחמירה במאסר וקנסות בתחום תעבורה איסור נהיגה ושלילה בשימוש ברכב חילוט והשבתה לתקופה ארוכה ואיסור חידוש רישיון נהיגה עבירת רשלנות אף שהינה ברף נמוך המבחן בינה לבין סעיף הריגה ממש דק ופרשנות השופטים מטה בכף המוזונים כפי שמניתי בפס"ד בש ומספר פסקי דין בעבודתי .

רשימה ביבליוגרפית

חקיקה

- סעיף 18 לחוק העונשין
- חוק העונשין סעיף 21, תשל"ז 1997.
- סעיף 304 לחוק העונשין .
- סעיף 298 לחוק העונשין .
- סעיף 64 לפקודת התעבורה.

פסיקה

- חילף נגד מדינת ישראל
- פס"ד חורי נגד מדינת ישראל
- פס"ד מדינת ישראל נגד ס.ז
- פס"ד אבו טריף
- ע"פ 64/196 היועמ"ש נגד מרדכי בש.
- ע"פ 00/7832 בוריס יעקובוב נגד מדינת ישראל.

ספרות מחקר

מאמרים :

שופט חשין מתוך מאמר עבירת רשלנות

יסודות עבירה המתה פר'פ קרמניצר

משפט עברי

ספרות הפסיקה

הרמב"ן בספרו "תורת האדם" בטור יו"ד של"ו.

מקורות קדומים

תנ"ך

שמות כ"א, כ"ח.

שמות כ"א, כ"ט-ל"ב.

שמות כ"א, ל"ו.

דברים י"ט 11-13